19.11.2019
VM/KAO

Vuoden 2020 talousarvioesitys

Kuntien valtionavut, luku 28.90.

Kuntien valtionavut ovat v. 2020 n. 11,6 mrd. euroa. Tästä peruspalvelujen valtionosuus on n. 7,1 mrd. euroa ja kuntien verotulomenetysten kompensaatiot 2,3 mrd. euroa. Peruspalvelujen valtionosuusmomentin loppusumma on 1,4 mrd. euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden varsinainen talousarvio. Momentin loppusumman pienentyminen johtuu verotulomenetysten kompensaatioiden siirrosta omalle momentilleen. Jos kompensaatioita ei oteta huomioon, kasvaa peruspalvelujen valtionosuus noin 550 milj. eurolla vuoden 2019 varsinaisesta talousarviosta vuoteen 2020. Valtionosuuden muutos ei kokonaisuudessaan merkitse kuntatalouden vahvistumista vaan merkittävä osa valtionosuuden kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua.

Momentille sisältyy mm. seuraavat muutokset vuoden 2019 valtionosuuden tasoon verrattuna:

- kiky- leikkauksen pienentyminen (315 milj. €:n lomarahaleikkaus päättyy, työajanpidentämiseen liittyvä leikkaus hieman kasvaa) + 264 milj. €

- valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus + 102 milj. €
- indeksikorotus + 166 milj.€

<u>Tehtävien lisäykset, yht. 36 milj. €:</u>

<u>Hallitusohjelman mukaiset:</u>
- Vaasan keskussairaalan muutos laajan päivystyksen sairaalaksi + 1, 0 milj. €
- perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuuden tukeminen + 2,0 milj. €
- Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajennus + 7,1 milj. € (vuositaso + 17,0 milj. €)
- ryhmäkokojen pienentäminen päivähoidossa + 6,7 milj. € (vuositaso 16,0 milj. €)

<u>Aiemmin päätetyt:</u>
- lastensuojelun jälkihuollon laajennus + 12 milj. € (yht. 48 milj. €)
- A1 –kielen opetuksen aloittamisen varhennus + 7,5 milj. € (vuositaso 12 milj. €)

<u>Tehtävien vähentäminen:</u>

- erikoisairaanhoidon tehostaminen (kustannukset -90 milj. €) - 22,8 milj. €
  (yht. säästöt vuosina 2016-2020 350 milj. €, vos 88,7 milj.)

- säästö omais- ja perhehoidon tehostamisesta (kustannukset -40 milj. €) - 10,1 milj. €
  (yht. säästö vuosina 2016-2020 220 milj. €, vos 56 milj. €)

Momentin määrärahasta on tarkoitus käyttää 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen.

Vuonna 2020 valtionosuusprosentti nousee **25,46** prosenttiin mikä on 0,09 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2019.

Lisäksi vuoden 2020 valtionosuuden laskentaan päivitetään syrjäisyyskertoimen laskenta. Tilastokeskus teki virheen vuosien 2017-2021 syrjäisyysluvun laskennassa. Virheen johdosta saamatta jääneet etuudet ovat yhteensä 4,1 milj. euroa. Ne maksetaan vuoden 2020 valtionosuuksien yhteydessä. Syrjäisyyslisää liikaa saaneilta kunnilta ei peritä takautuvasti perusteettomasti saatuja etuuksia (yht. 5,3 milj. euroa).

Vuoden 2020 peruspalvelujen valtionosuuslaskelmaan on tehty lakisääteinen sairastavuuskertoimen päivitys, joka tehdään 5 vuoden välein. Päivitys ei vaikuta valtionosuuden yhteismäärään mutta sillä on jonkin verran kuntakohtaisia vaikutuksia.

Kuntien verotulomenetysten kompensaatio:

Peruspalvelujen valtionosuusmomentilta on maksettu kunnille vuosina 2010-2019 yhteensä 1 967 milj. euroa kompensaatiota veroperustemuutoksista johtuvista kuntien verotulojen menetyksistä. Nyt nämä kompensaatiot esitetään siirrettäväksi omalle momentilleen 28.90.35. Kompensaatioiden kohdentuminen kuntiin säilyisi ennallaan eli tämä uudistus ei vaikuta kuntien tuloihin. vuoden 2020 kompensaatiot ovat 285 milj. euroa, joten kaikkiaan kompensaatioita maksetaan 2, 252 mrd. euroa vuonna 2020. Talousarvioesityksen täydentävässä esityksessä on vielä lisäystä vuoden 2020 kompensaatioihin 17 milj. euroa.)

Kiky-kompensaation aikaistaminen:

Aiemmin kehyspäätöksessä vuodelle 2020 maksettavaksi päätetty kilpailukykysopimuksen lomarahaleikkauksen kaksinkertaisen vaikutuksen estämiseksi maksettava **237 milj. euron** kertaluonteinen kompensaatio aikaistettiin vuodelle 2019. Se maksettiin kunnille vuoden 2019 kolmannessa lisätalousarviossa. Sillä kompensoidaan lomaraha leikkauksesta tuleva ylimääräinen leikkaus valtion ja kuntien välisissä vuosien 2019-2022 kustannustenjaon tarkistuksissa

Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin:

Kuntien Digitalisaation edistämisen kannustinjärjestelmään esitetään 40 milj. euroa momentille 28.90.32 vuodelle 2020. Määräraha on siirtoa peruspalvelujen valtionosuudesta. Määrärahan tavoitteena on tehostaa kuntien toimintoja digitalisaation avulla ja edistää digitalisaatioon liittyvien valtakunnallisten tavoitteiden toteuttamista.

Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki, momentti 28.90.31:

Yhdistymisavustuksia ja valtionosuusmenetysten kompensaatioita maksettiin kuntauudistukseen liittyvissä, viimeistään vuosien 2016 – 2017 alusta voimaan tulleissa kuntien yhdistymisissä. Yhdistymisavustuksia ja valtionosuusmenetysten kompensaatioita maksetaan kuntarakennelain perusteella viimeisen kerran vuonna 2019.

Vuoden 2020 alusta lukien momentilta voidaan maksaa enintään 10 milj. euroa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta kriisikunnille ja kriisikuntakriteereiden täyttymistä lähestyville kunnille. Harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen määräraha on siirtoa kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Vuodelle 2020 ei kuitenkaan esitetä tätä 10 milj. euron siirtoa koska ensi vuonna ei ole tulossa yhtään harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen myöntämisen piiriin kuuluvaa kuntaliitosta. Momentin määrärahaksi esitetään 0,4 milj. euroa, joka on tarkoitettu kuntarakennelain mukaisiin yhdistymisselvityksiin.